

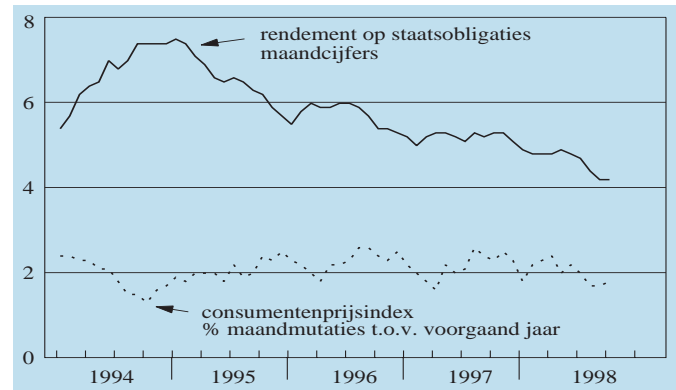

- **Algemeen: overwegend goed nieuws**
- **Economische groei: relatief hoog, maar afnemende groeicijfers**
- **Consumptie gezinnen: voortgaande sterke groei**

Algemeen

De economische groei in het derde kwartaal van dit jaar bedraagt 3,4%. Vanuit de bestedingenkant bezien heeft vooral de consumptie door gezinnen aan deze groei bijgedragen. Het volume van de binnenlandse consumptieve bestedingen door gezinnen in het derde kwartaal is 4,8% groter dan een jaar eerder. Vooral in de sterk gestegen bestedingen aan duurzame goederen vindt de kooplust zijn weerslag. De industriële productie ontwikkelt zich minder florissant. Gecorrigeerd voor seizoensinvloeden daalt het productievolume in het derde kwartaal met bijna 2% ten opzichte van het tweede trimester. De scherpe daling van het consumentenvertrouwen in oktober zet in november niet verder door. Na de abrupte terugval in september neemt ook het producentenvertrouwen in oktober niet verder af. De geregistreerde werkloosheid blijft dalen. Het gemiddelde over de maanden augustus-oktober is het laagste na eind 1980. In oktober loopt het aantal uitgesproken faillissementen sterk terug. De inflatie is beperkt en de rente blijft historisch laag.

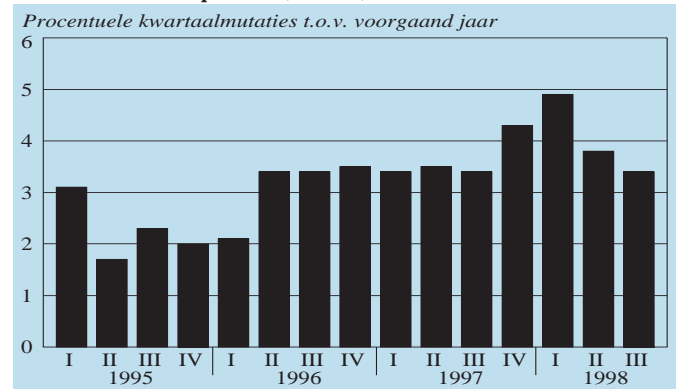
Rente en inflatie

Economische groei

Het volume van het bruto binnenlands product (BBP) in het derde kwartaal van 1998 is 3,4% groter dan in dezelfde periode een jaar eerder. Dit blijkt uit de eerste ramingen die in het kader van de Kwartaalrekeningen gemaakt zijn. Het is voor het tiende opeenvolgende trimester dat de economische groei de 3% overtreft. Gemiddeld over de eerste drie kwartalen van dit jaar komt de groei net iets boven de 4% uit. De stijgingspercentages nemen overigens in de loop van het jaar af. De producenten van goederen kenden een zeer matig derde kwartaal. Het volume van de toegevoegde waarde is zelfs ruim 1% kleiner dan in het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. Net als in de voorgaande trimesters wordt de groei gedragen door de commerciële dienstverlening. Het niveau van de toegevoegde waarde ligt hier 5% boven dat van het derde kwartaal van vorig jaar. De productie in de telecommunicatie en de uitzendbranche groeit stevig. De groeipercentages in laatst genoemde bedrijfstak lijken echter wel over hun hoogtepunt heen.

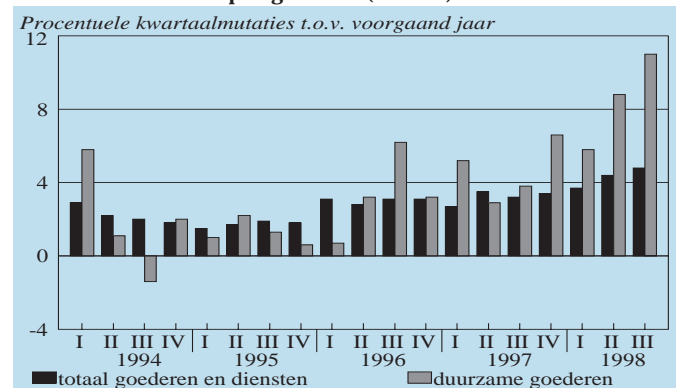
Bruto binnenlands product (volume)

Consumptie door gezinnen

Het volume van de binnenlandse consumptieve bestedingen door gezinnen is in het derde kwartaal van dit jaar 4,8% groter dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Stijgingspercentages in deze orde van grootte zijn betrekkelijk zeldzaam. In de laatste twintig jaar werd dit cijfer alleen overtroffen in het tweede kwartaal van 1990 (toen 4,9%). In de eerste negen maanden van dit jaar ligt het consumptieniveau 4,3% boven dat van hetzelfde tijdvak van vorig jaar. De uitbundige groei van de particuliere consumptie kan zeker niet worden toegeschreven aan het verbruik van voedings- en genotmiddelen. In de eerste negen maanden van dit jaar ligt dit nagenoeg op het niveau van vorig jaar. Per hoofd van de bevolking neemt voor deze categorie de consumptie dus af. Het volume van de bestedingen aan duurzame goederen kent in het derde trimester van dit jaar een volumeontwikkeling die op kwartaal basis nog niet eerder is waargenomen (11,0%). In de eerste negen maanden ligt het niveau 8,6% hoger dan vorig jaar. De jaargroei over 1997 bedroeg voor deze categorie 4,6%.

Binnenlandse consumptie gezinnen (volume)

Kerngegevens recente ontwikkelingen

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1991/95 gemidd.	1996	1997	1997				1998			
				4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	juli	aug.	sept.	okt.
Economische kernvariabelen (volume)											
Bruto binnenlands product	2,1	3,1	3,6	4,3	4,9	3,8	3,4				
Invoer goederen en diensten	3,6	5,3	7,1	8,0	11,6	7,8	–				
Consumptie	1,9	2,4	2,7	2,9	3,7	3,7	–				
Overheid	1,2	1,2	1,5	1,9	3,1	2,2	–				
Gezinnen	2,1	2,7	3,2	3,4	3,8	4,4	4,8	5,9	3,8	4,7	–
Voedings- en genotmiddelen	1,3	1,8	1,4	0,1	1,7	0,5	–1,8	1,4	–6,6	0,1	–
Duurzame consumptiegoederen	1,4	3,0	4,6	6,5	5,8	8,7	11,0	13,6	11,2	8,3	–
Diensten en overige goederen	2,6	2,8	3,2	3,2	3,7	4,1	4,5	4,7	4,2	4,6	–
Bruto investeringen in vaste activa	1,0	5,4	6,8	1,2	9,1	–1,4	–				
Bedrijven	0,7	6,1	7,8	1,4	8,2	–2,3	–				
Overheid	2,8	1,0	0,1	–0,1	15,6	5,1	–				
Uitvoer goederen en diensten	4,5	5,2	6,7	8,8	8,9	9,2	–				
Productie (volume)											
Delfstoffenwinning	2,3	10,5	–10,4	–5,7	–11,4	–14,3	–3,9	–6,8	–1,1	–3,7	–
Industrie	1,4	1,5	4,3	5,3	4,8	4,0	1,8	4,8	–0,5	1,0	–
Openbare nutsbedrijven	2,0	2,9	–0,8	0,3	–1,5	1,1	2,3	3,5	–0,3	3,7	–
Bouwnijverheid	–2,0	–1,8	3,9	0,6	11,5	–1,1	0,1	3,5	–2,0	0,6	–
Prijzen											
Consumentenprijsindex 1)	–	2,0	2,2	2,4	2,1	2,2	1,8	2,0	1,7	1,7	1,8
Productenprijsen industrie afzet	0,1	1,3	2,8	2,5	0,9	–1,2	–3,6	–2,4	–4,1	–4,2	–
Productenprijsen industrie verbruik	–0,7	2,1	3,8	2,9	–0,7	–4,2	–7,9	–6,4	–8,7	–8,6	–
Aardolie, North Sea Brent (in \$ per barrel)	17,87	20,26	19,38	19,08	14,77	14,09	13,04	13,05	12,41	13,66	13,30
Amerikaanse dollar (in gld)	1,78	1,69	1,95	1,98	2,05	2,02	1,99	2,03	2,02	1,92	1,85
Goud (in gld per 1 gram fijn)	21,32	21,32	21,07	19,84	20,21	20,01	18,96	19,61	18,93	18,35	18,00
Caio-lonen											
Particuliere bedrijven	2,8	1,9	2,2	2,5	2,9	2,9	3,4	3,4	3,4	3,4	3,1
Overheid	2,1	1,1	2,3	2,7	2,6	2,2	2,0	1,6	2,1	2,2	2,2
Gepremieerde en gesubsidieerde sector	2,4	1,5	0,2	0,7	1,2	1,9	3,2	2,8	3,4	3,4	3,8
Stemming 2) (in %)											
Orderpositie zakelijke dienstverlening	–	3,0	4,0	15,0	9,0	6,0	–	4,2	5,1	1,3	1,1
Productenvertrouwen industrie	–1,3	1,2	5,3	6,0	5,4	5,4	3,5	24,6	23,8	16,2	3,8
Consumentenvertrouwen	–10,3	0,8	14,9	14,0	20,5	23,2	21,5	27,7	25,9	10,9	–13,2
Economisch klimaat	–25,8	–4,1	18,9	19,6	26,1	27,3	21,5	27,7	25,9	10,9	–13,2
Koopbereidheid	0,0	4,1	12,3	10,3	16,7	20,4	21,5	22,5	22,3	19,8	15,1
Arbeidsmarkt											
Aantal banen van werknemers (x 1000)	5 574	5 826	5 993	6 045	6 112	6 215	–				
Aantal vacatures (x 1000)	61	68	85	106	122	139	–				
Geregistreerde werklozen 3) (x 1000)	407	440	375	336	346	270	273	273	271	265	–
Aantal uren uitzendkrachten	4	21	15	16	15	6	–				
Uitgesproken faillissementen	11	–5	–1	–4	–5	–5	–2	–10	–10	14	–27
Geld en krediet											
Koersindex voor aandelen, algemeen	9	28	51	48	40	44	17	28	16	7	–3
Binnenlandse liquiditeitsmassa	5	6	7	7	6 4)	8	8	8	8	9	–
Spaartegoeden	5	7	4	3	4 4)	4	5	5	5	5	–
Verstrekt consumptief krediet	11	13	14	9	7	6	5	1	7	9	–
Rente (in %)											
Voorschotrente	6,5	2,2	2,5	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75
Daggeldrente	6,9	2,9	3,1	3,2	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,1
Rendement op staatsobligaties	7,3	5,7	5,2	5,3	4,8	4,8	4,4	4,7	4,4	4,2	4,2
Hypotheekrente	8,0	6,3	5,8	5,9	5,8	5,6	5,5	5,6	5,5	5,5	–

1) Weging 1995.

3) Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand.
– = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

2) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

4) Reeksbreuk.

Bruto investeringen in vaste activa (volume)

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor

	1996	1997	1996		1997			1998		
			3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
Totaal	5,4	6,8	9,3	13,3	11,6	11,7	3,3	1,2	9,1	–1,4
Naar type:										
Woningen	0,8	7,0	4,4	11,3	22,1	5,9	3,2	0,1	10,5	–5,6
Gebouwen voor bedrijven en overheid	1,4	6,1	4,2	6,1	20,2	–0,6	2,9	5,1	17,1	2,9
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	7,6	7,4	9,0	9,4	6,9	4,7	8,7	8,9	11,6	1,0
Vervoermiddelen	–0,4	10,6	–3,0	13,3	6,1	22,1	13,7	3,7	7,2	–2,2
Machines en werktuigen	9,6	5,5	21,3	15,8	6,9	20,2	–1,4	–4,0	4,7	–1,1
Buitenland										
Nederland	5,4	6,8	9,3	13,3	11,6	11,7	3,3	1,2	9,1	–1,4
Denemarken	6,1	8,1	7,7	3,5	5,8	11,4	8,1	7,0	12,7	–
Duitsland	–1,0	0,2	0,7	2,3	4,5	–1,6	–1,1	–0,8	4,4	–0,5
Frankrijk	–0,5	0,0	–0,4	–0,2	–1,1	–0,1	0,5	0,8	3,9	3,7
Italië	0,4	0,6	–0,9	–2,7	–1,8	–0,1	1,3	2,9	3,5	2,5
Spanje	0,9	4,7	–0,5	0,4	2,0	3,7	5,9	7,3	8,8	–
Verenigd Koninkrijk	4,9	6,1	4,4	5,2	3,1	6,1	6,2	8,9	11,0	5,7
Zweden	3,7	–4,8	2,7	–1,5	–9,1	–1,0	–7,4	–2,2	11,6	9,8
EU	1,0	2,7	1,5	1,8	2,6	2,3	2,7	3,4	5,9	–
Canada	4,8	11,4	6,8	13,8	13,8	13,7	11,9	6,6	5,1	5,3
Japan	9,5	–3,5	9,1	6,0	–0,2	–5,3	–3,8	–5,4	–7,6	–8,3
VS	7,8	7,1	9,4	8,8	7,3	6,4	7,6	7,1	9,8	10,2

Bron buitenland: OESO.

Productie industrie: daling

Het productievolumen van de industrie is in het derde kwartaal van dit jaar 1,8% kleiner dan in het voorgaande kwartaal. Dit blijkt uit cijfers die voor seizoeneffecten zijn gecorrigeerd. In vergelijking met het derde kwartaal van vorig jaar ligt het productieniveau een kleine 2% hoger. Bij deze wijze van vergelijken is het nu voor het derde opeenvolgende kwartaal dat dit percentage afneemt.

In de eerste negen maanden van dit jaar was het productievolumen van de industrie 3,6% groter dan in de overeenkomstige periode een jaar eerder. De jaargroei vorig jaar bedroeg 4,3%. Van de onderscheiden bedrijfsklassen kenden in de periode januari-september de rubber- en kunststoffenindustrie en de textiel-, kleding- en lederindustrie de grootste stijgingen. Ook de productie van de metaalindustrie nam met meer dan het industriële gemiddelde toe. De voedings- en genotmiddelenindustrie kende met een volumestijging van 2,4% een geringe toename over deze periode.

Prijzen: inflatie beperkt; prijzen industrie dalen

De prijzen voor de consument zijn tussen september en oktober met gemiddeld 0,2% gestegen. Vooral tabaksproducten werden duurder. Ook een aantal voedingsmiddelen steeg in prijs, waaronder verse groenten. Vers fruit en koffie werden daarentegen goedkoper. Het totale voedingsmiddelenpakket veranderde vrijwel niet van prijs. Vergeleken met oktober vorig jaar werden groenten en aardappelen, vis en tabak fors duurder. Het gebruik van voertuigen en gas daalden het meest in prijs.

De inflatie, afgemeten aan de jaar-op-jaar ontwikkeling van de consumentenprijsindex, is in oktober uitgekomen op 1,8%. Het is voor de derde opeenvolgende maand dat dit cijfer onder de 2% blijft. De gemiddelde inflatie over de eerste tien maanden van dit jaar komt uit op 2,0%, dit is 0,2%-punt onder de gemiddelde prijsstijging van vorig jaar.

Het prijsniveau van Nederlandse industriële producten in september is met 0,3% gedaald ten opzichte van de voorgaande maand. In vergelijking met september vorig jaar liggen de prijzen 4,2% lager. Sinds september 1997 dalen de afzetprijzen in de industrie, met name op de exportmarkt. Ook de door de industrie ingekochte grondstoffen en halffabrikaten nemen in prijs af. Ten opzichte van augustus zijn de prijzen met 0,4% gedaald; vergeleken met september vorig jaar is het gemiddelde prijsniveau 8,6% lager.

Consumentenvertrouwen: geen verdere terugval

De forse daling van het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkelingen van de Nederlandse conjunctuur in oktober zet in november niet verder door. Op de vijf vragen die aan de indicator ten grondslag liggen, werden in november per saldo 4% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. Dit saldo komt overeen met dat in oktober. In die maand werd de grootste maand-op-maand daling geregistreerd die ooit gemeten is (12 punten). Na verwijdering van de seizoeneffecten is het vertrouwen in november ten opzichte van oktober zelfs met drie punten gestegen.

De indicator van het consumentenvertrouwen is op te splitsen in twee deelindicatoren: het economisch klimaat en de koopbereidheid. In het oordeel over het economisch klimaat wordt de beantwoording van de twee vragen over de algemeen economische situatie samengevat. In november overtroffen de negatieve antwoorden hier de positieve met elf punten. In oktober was dit saldo -13. Gecorrigeerd voor seizoen-

effecten herstelt deze indicator zich met zeven punten. De koopbereidheid reageert veel minder heftig op het minder gunstige nieuws in dit najaar. De positieve antwoorden overtreffen in november de negatieve met 14-procent punt, dit is amper lager dan in de voorafgaande maanden.

Geregisteerde werkloosheid: verdere daling

De meest recente cijfers van de geregisteerde werkloosheid wijzen op een verdere daling. Vanaf eind 1994 is de werkloosheid vrijwel voortdurend afgenomen. In de maanden augustus-oktober van 1998 waren gemiddeld 265 duizend mensen werkloos. Dit is het laagste aantal na november 1980. Na verwijdering van de seizoeneffecten is het gemiddelde over de periode augustus-oktober tweeduizend lager dan in juli-september en 17 duizend lager dan het gemiddelde van de periode mei-juli. De ontwikkeling van de werkloosheid kan het beste over een wat langere periode worden bezien. De afgelopen zomer lagen de geregisteerde werkloosheidscijfers ruim honderdduizend lager dan een jaar eerder; een daling van gemiddeld negenduizend per maand. Het cijfer voor augustus-oktober ligt 86 duizend onder dat van een jaar eerder. Hieruit kan niet worden geconcludeerd dat de werkloosheidsdaling vertraagt. De gemeten fluctuaties valt namelijk binnen de onnauwkeurigheidsmarges van het steekproefonderzoek.

Failissementen: forse daling in oktober

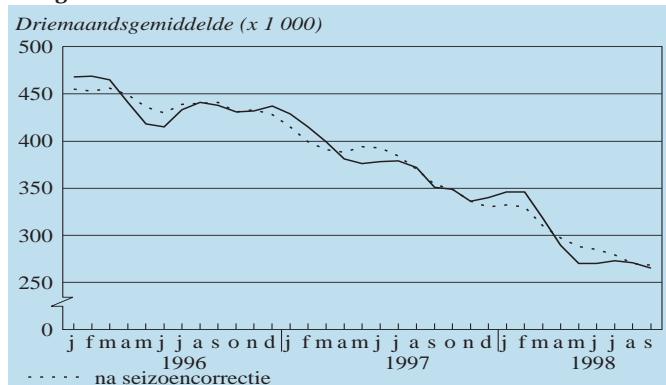
In oktober daalde het aantal uitgesproken faillissementen sterk. Het aantal (364) lag ruim een kwart lager dan in de overeenkomstige maand van vorig jaar. De stijging die zich in september voordeed is hiermee meer dan gecompenseerd. In de eerste tien maanden van 1998 werden 4 347 faillissementen uitgesproken. Dit aantal ligt 6,5% onder dat van de overeenkomstige periode een jaar eerder. In 1997 was het aantal bankroet gevallen nagenoeg even groot als in 1996. De toe- of afneming van het aantal faillissementen kan ook andere dan conjuncturele oorzaken hebben. Zo kan het aantal zittingsdagen per maand en per rechtbank verschillen. Een beter beeld wordt daarom dan ook verkregen door het aantal faillissementen op een wat langere periode te bezien.

Geld en krediet: recordbedrag aan hypotheek; groei consumptief krediet neemt af

In het derde kwartaal van 1998 is voor een bedrag van 34 miljard gulden aan woning hypotheek ingeschreven. Dit is het hoogste bedrag dat ooit werd ingeschreven. Bijna de helft van het aantal hypotheekbetreffende oversluiting of een tweede hypotheek. De hypotheekrente kende in september met een gemiddeld rentepercentage van 5,5% het laagste niveau sinds 1964. In het derde kwartaal van 1998 werd voor een bedrag van 5 miljard gulden aan consumptief krediet geleend. Dit is een groei van ruim 6% ten opzichte van dezelfde periode van vorig jaar. Vergeleken met de voorgaande jaren neemt de groei van het consumptief krediet in 1998 af.

De jaarcijfers in de tabel zijn aangepast aan de Nationale rekeningen 1997. Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van voorgaand jaar, tenzij anders vermeld. Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt. Afsluitdatum gegevensverwerking: 20 november 1998. Actuele CBS-informatie wordt ook aangeboden via:
● NOS-teletekst, conjunctuurpagina 556, nieuwspagina 557
● Internet: <http://www.cbs.nl/>

Geregisteerde werkloosheid

Verstrekt consumptief krediet

